

Susanna Hintsala, Jenni Sipilä och Kirsten Sainio

BOENDE MITT I VARDAGEN

Handbok om gemensam
utveckling av bostadsnätverk

Susanna Hintsala, Jenni Sipilä och Kirsten Sainio

BOENDE MITT I VARDAGEN

Handbok om gemensam utveckling
av bostadsnätverk

Lahtis 2015

Finansierings- och utvecklingscentralen för boendet (ARA)

Finansierings- och utvecklingscentralen för boendet (ARA)

PÄRMBILD: Pekka Elomaa

LAYOUT: Essi Virtanen, Mainostoimisto MBE

Publikationen finns tillgänglig på nätet:
www.ara.fi/publikationer

Lahtis 2015

ISBN 978-952-11-4528-5 (PDF)

FÖRORD

Projektet Arjen keskiössä genomfördes 2012–2014 i samarbete mellan Finansierings- och utvecklingscentralen för boendet (ARA), Förbundet Utvecklingsstörning (Kehitysvammaliitto), fyra kommuner och tre samkommuner. Projektets pilotkommuner var Kotka, Lahtis, Seinäjoki och Åbo. Utöver dessa deltog Eskoo samkommun, Carea – samkommunen för sjukvårds- och socialtjänster i Kymmenedalen och Egentliga Finlands specialomsorgsdistrikt. Representanter för städernas bostadsväsende, planläggning och socialväsende arbetade tillsammans med de kommande invånarna och deras närstående. I de kommunala verkstäderna deltog också representanter för kommunernas hyreshusbolag, serviceproducenter och representanter för samkommunerna.

I kommunerna utnyttjades och vidareutvecklades processen för gemensam utveckling vid planeringen av boende. Istället för att granska enskilda bostäder låg fokus på hur boende i närmiljöer, kvarter och bostadsområden möjliggör ett delaktigt och aktivt liv för personer med utvecklingsstörning. Målet var att utveckla nya metoder för hur man kan ordna boendet för personer med utvecklingsstörning. Resultatet av kommunernas arbete var en nätverksmodell där enskilda bostäder och

bostadsgrupper bildar bostadsnätverk. För att detta ska fungera bör serviceproduktionen utvecklas och personalens arbete omorganiseras så att servicen motsvarar de individuella behoven. En viktig del av bostadsnätverken är att det normala bostadsbeståndet utnyttjas.

Boendeservicen för personer med utvecklingsstörning är för tillfället kostsam och tungrodd, för den består i huvudsak av liknande boendeenheter runt om i landet. Det nuvarande serviceutbudet motsvarar därmed långt ifrån alltid behoven hos personer med utvecklingsstörning. Många personer med funktionsnedsättning bor nu i gruppboenden men skulle klara sig med mindre stöd om de fick det i en vanlig bostad eller bostadsgrupp eller på en stödpunkt nära hemmet.

Det är viktigt att skapa nya mer individuella boende- och servicelösningar. Det kräver ändå långsiktigt och bra samarbete mellan centrala parter. I den här handboken beskrivs en modell för gemensam utveckling av bostadsnätverk, det vill säga hur kommunerna kan planera bostadsnätverk tillsammans med personer med utvecklingsstörning.

Handboken är skriven av direktör **Susanna Hint-sala** på Förbundet Utvecklingsstörning, redaktör **Jenni Sipilä** och konstmagister **Kirsten Sainio**.

RAIJA HYNYNEN

Bostadsråd
Miljöministeriet

SAARA NYYSSÖLÄ

Specialsakkunnig
Finansierings- och utvecklingscentralen
för boendet (ARA)

Innehåll

Förord	5
1. Inledning	7
2. Gemensam utveckling av bostadsnätverk	8
2.1. Bostadsnätverk	8
2.2. Gemensam utveckling	9
3. Att bilda en arbetsgrupp	11
3.1. Arbetsgruppens medlemmar	11
3.2. Verkstäder för gemensam utveckling	12
3.3. Uppföljning och utvärdering	12
3.4. Arbetsgruppen i Åbo	13
3.5. Arbetsgruppen i Kotka	13
3.6. Arbetsgruppen i Seinäjoki	14
3.7. Arbetsgruppen i Lahtis	14
4. Att utreda invånarnas önskemål	15
4.1. Verkstad för gemensam utveckling	15
4.2. Verkstaden i Åbo	16
4.3. Verkstaden i Kotka	17
5. Att utforska bostadsområden	19
5.1. Verkstad för gemensam utveckling	19
5.2. Upptäcktsfärd	19
5.3. Verkstaden i Åbo	20
5.4. Verkstaden i Kotka	20
5.5. Verkstaden i Seinäjoki	21
6. Att komma med idéer om nya lösningari	22
6.1. Verkstad för gemensam utveckling	22
6.2. Bedömning och val av idéer	23
6.3. Citymänniskans mecka på Tallbacken	24
6.4. Nätverk av småhusbostäder	25
7. Att skapa ett bostadsnätverk på det utvalda bostadsområdet	26
7.1. Planering av serviceproduktionen i bostadsnätverket	26
7.2. Bedömning av kostnaderna för serviceproduktionen	27
7.3. Beskrivning av bostadsnätverket	28
7.4. Bostadsnätverket i Luolavuori i Åbo	29
7.5. Bostadsnätverket i Hovinsaari i Kotka	30
7.6. Bostadsnätverket i Pohja i Seinäjoki	31
7.7. Bostadsnätverket i Lahtis	31
8. Slutord	33
Ordlista	34
Bilagor	35
Bilaga 1	35
Bilaga 2	36

INLEDNING

I den här handboken presenteras ett nytt sätt att ordna boendet för personer med utvecklingsstörning. I handboken presenteras en modell för gemensam utveckling av bostadsnätverk. I ett bostadsnätverk bor personer med utvecklingsstörning i vanliga bostadsområden. De använder vanlig närservice i så hög grad som möjligt. Dessutom får de individuell service i sina hem. Utöver servicen betonas det stöd som invånarna får av varandra och sina närstående.

Handboken beskriver hur kommunerna kan planera ett bostadsnätverk tillsammans med de kommande invånarna. I den gemensamma utvecklingen deltar utöver de kommande invånarna även deras närstående och kommunens bostadsväsende, planläggning och socialväsende. Målet med den gemensamma utvecklingen är att ta fram nya boendelösningar som överskrider de traditionella förvaltningsgränserna, motsvarar de kommande invånarnas behov och är kostnadseffektiva.

Modellen för gemensam utveckling av bostadsnätverk har utvecklats inom ARAs och Förbundet Utvecklingsstörnings projekt Arjen keskiössä (2012–2014). I projektet deltog städerna Åbo, Kotka, Seinäjoki och Lahtis samt Egentliga Finlands

specialomsorgsdistrikt, samkommunen Carea och Eskoo samkommun för socialtjänster. I kommunernas pilotprojekt utvecklades en ny form av bostadsplanering och individuella boendelösningar för personer med utvecklingsstörning.

Projektet Arjen keskiössä genomfördes inom Boendeprogrammet för personer med utvecklingsstörning. Målet med programmet är att inga personer med utvecklingsstörning ska bo på institution efter år 2020, utan de ska i stället erbjudas bostäder och service som motsvarar deras individuella behov. Målen med programmet har utstakats i statsrådets principbeslut 2010 och 2012. Målen grundar sig på FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, enligt vilken en person med funktionsnedsättning har rätt att besluta hur och var hen bor.

Den gemensamma utvecklingen av bostadsnätverk består av fem faser. I handboken presenteras dessa faser samt anvisningar för hur varje fas ska genomföras. Exempelen i handboken gäller boendelösningar för personer med utvecklingsstörning. Modellen för gemensam utveckling av bostadsnätverk kan också användas vid planeringen av boendelösningar för andra som behöver särskilt stöd.

MER INFORMATION

Helamaa, Anna, Kotilainen, Sini & Lahtinen, Ville (toim.). 2014. *Omannäköistä asumista. Visioita kehitysvammaisten asumiseen*. Tammerfors tekniska universitet. Tammerfors.

Hintsala, Susanna & Mietola, Reetta. 2013. *Vain me ja tavallinen kerrostalo. Yhteiskehittelyllä uusia asumisen ratkaisuja*. Finansierings- och utvecklingscentralen för boendet rapporter 6/2013.

Mietola, Reetta, Teittinen, Antti & Vesala, Hannu. 2013. *Kehitysvammaisten ihmisten asumisen tulevaisuus. Kansainvälisiä esimerkkejä ja vertailu Suomeen. Miljön i Finland 3/2013. Miljöministeriet*.

Laitoksista yksilölliseen asumiseen. Valtakunnallinen suunnitelma palvelujen kehittämiseksi lähiyhteisöön. 2012. Social- och hälsovårdsministeriets rapporter och promemorior.

MATERIAL PÅ WEBBEN

Finansierings- och utvecklingscentralen för boendet (ARA). Arjen keskiössä. www.ara.fi/arjenkeskiossa

Kehitysvammaliitto www.kehitysvammaliitto.fi

Webbtjänsten Verner. Yhteistoiminnallinen asuntosuunnittelu.

www.verneri.net/yleis/yhteistoiminnallinen-asuntosuunnittelu

GEMENSAM UTVECKLING AV BOSTADS- NÄTVERK

I det här kapitlet förklaras vad ett bostadsnätverk är och hur modellen för gemensam utveckling av bostadsnätverk ser ut.

2.1. Bostadsnätverk

I ett bostadsnätverk finns bostäderna för personer med utvecklingsstörning i det övriga bostadsbeståndet. Enskilda bostäder och bostadsgrupper hänger samman via service och sociala nätverk. Alla bostadsnätverk är olika. Vid planeringen av ett bostadsnätverk beaktas utbudet i bostadsområdet och de kommande invånarnas individuella önskemål och behov.

Ett bostadsnätverk består av

- bostäder
- grupper med några bostäder eller boendekollektiv
- stödpunkter
- gemensamma lokaler och mötesplatser
- social- och hälsovårdstjänster
- affärs- och servicelokaler
- kultur- och idrottsplatser
- parker och friluftsområden
- kollektivtrafiklösningar.

En del personer med utvecklingsstörning vill bo ensamma, andra med en vän eller partner och

vissa i gemensamma bostäder. Därför behövs olika slags bostäder i bostadsnätverket. Det kan vara frågan om enskilda bostäder, grupper med några bostäder eller små boendekollektiv.

De som bor i bostadsnätverket utnyttjar när servicen i bostadsområdet i så hög grad som möjligt, till exempel biblioteket, hälsovårdscentralen, posten, banken, simhallen, medborgarinstitutet och kommersiella tjänster.

Utöver när service kan de som bor i nätverket behöva hjälp med boende, förflyttning, arbete, fritid och olika former av deltagande. De får individuellt skräddarsydd service i sitt hem. Servicen kan produceras av kommunen, en samkommun, ett företag eller en organisation. De som bor i bostadsnätverket kan få service av olika serviceproducenter.

Stödpunkten är en plats där de som bor i nätverket kan samlas och göra saker tillsammans. På stödpunkten kan de till exempel titta på teve, lyssna på musik, laga mat tillsammans eller tvätta kläder. De kan också träffa arbetstagare och få hjälp av dem i olika situationer i vardagen.

I nätverket ingår också trivsamma och tillgängliga rekreations- och friluftsområden samt tillgänglig kollektivtrafik.

Bostadsnätverket planeras tillsammans med de kommande invånarna.

2.2. Gemensam utveckling

Med gemensam utveckling avses att lösningar eller tjänster utvecklas tillsammans med dem som ska använda dem. Den gemensamma utvecklingen bygger på jämlikhet. De som deltar i den gemensamma utvecklingen är jämlika partner. Vars och ens kunskaper, färdigheter och synpunkter är lika viktiga.

I den gemensamma utvecklingen av ett bostadsnätverk deltar exempelvis

- de kommande invånarna och deras närstående
- kommunens social- och hälsovårdsväsende, ungdomsväsende, utbildningsväsende och kulturväsende
- kommunens planläggning och bostadsväsende
- hyreshusbolag
- anställda inom boendeservicen
- frivilligorganisationer.

FIGUR 1. FASERNA VID GEMENSAM UTVECKLING AV BOSTADSNÄTVERK

Målet med den gemensamma utvecklingen är att skapa ett nytt slags partnerskap mellan kommunens olika förvaltningsområden och dem som ska bo i bostadsnätverket. Genom gemensam utveckling vill man skapa boendelösningar som överskrider de traditionella förvaltningsgränserna, motsvarar de kommande invånarnas individuella behov och samtidigt är kostnadseffektiva.

Den första fasen vid gemensam utveckling av ett bostadsnätverk är att bilda en arbetsgrupp. Arbetsgruppen för den gemensamma utvecklingen ansvarar för planeringen av bostadsnätverket och ordnar verkstäder för gemensam utveckling.

I verkstäderna utreds vilka önskemål och förväntningar de kommande invånarna har på sitt boende och vilka möjligheter olika bostadsområden erbjuder för bostadsnätverket. I verkstäderna framläggs också idéer för nya boendelösningar i bostadsområdena. Den sista fasen i den gemensamma utvecklingen av ett bostadsnätverk är att planera bostadsnätverket i det utvalda bostadsområdet. Då utreder man vilken service de kommande invånarna behöver, uppskattar kostnaderna för serviceproduktionen och beskriver hur bostadsnätverket ska genomföras i praktiken.

MER INFORMATION

Hintsala, Susanna & Mietola, Reetta. 2013. *Vain me ja tavallinen kerrostalo. Yhteiskehittelyllä uusia asumisen ratkaisuja*. Finansierings- och utvecklingscentralen för boendets rapporter 6/2013.

MATERIAL PÅ WEBBEN

Innokylä. Yhteiskehittäminen ja osallistaminen.
www.innokyla.fi/kehittaminen/etsi-ja-loyda/menetelma/yhteiskehittaminen-ja-osallistaminen

Mind. Kokeilemalla kehittämisen malli.

www.mindspace.fi/kokeilemalla-kehittamisen-malli

Social Care Institute for Excellence. Co-production in social care: What it is and how to do it.

www.scie.org.uk/publications/guides/guide51/index.asp

ATT BILDA EN ARBETSGRUPP

Den gemensamma utvecklingen av ett bostadsnätverk börjar med att man bildar en arbetsgrupp. Arbetsgruppen ansvarar för planeringen av bostadsnätverket och ordnar verkstäder för gemensam utveckling.

I arbetsgruppen behövs representanter för bostadsnätverkets intressentgrupper, det vill säga

- de kommande invånarna och deras närstående
- kommunens socialväsande
- kommunens planläggning och bostadsväsande
- hyreshusbolag
- de anställda inom boendeservicen.

Socialväsendets personal ger arbetsgruppen information om vilka kommuninvånare med utvecklingsstörning som söker bostad. Dessa bjuds in till arbetsgruppen för gemensam utveckling av bostadsnätverket eller till verkstäderna.

3.1. Arbetsgruppens medlemmar

De kommande invånarna och deras närstående

Personer med utvecklingsstörning vet själva bäst var och hur de vill bo. När de som ska bo i bostadsnätverket deltar i planeringen motsvarar servicen deras behov. Då blir det också lättare för dem att

beskriva sina önskemål, förväntningar och behov i fråga om boendet.

De närstående till personer med utvecklingsstörning känner väl till behoven. När en person med utvecklingsstörning utsätts för förändringar i livet påverkas också de närstående. Exempelvis när en ung person flyttar från sitt barndomshem till ett eget hem påverkas hela familjen.

Kommunens socialväsande

Socialväsendets uppgift är att reda ut hurdan service de som bor i bostadsnätverket behöver. Det kartlägger invånarnas behov, gör upp serviceplaner med nya invånare och ordnar den service som behövs. Socialväsendets personal ser till att de boendelösningar som planerats för bostadsnätverket motsvarar klienternas behov och att serviceproduktionen är kostnadseffektiv.

Kommunens planläggning, bostadsväsande och hyreshusbolag

De personer som ansvarar för planläggning, boendefrågor och byggande i kommunen känner till lagstiftningen och praxisen inom sektorn. Deras

sakkunskap behövs när man planerar hur områdets nuvarande byggnader ska användas och vilka nya byggnader som ska uppföras.

Hyreshusbolagen kan låta bygga och hyra ut bostäder till dem som ska bo i bostadsnätverket. De har kunskap som behövs vid planeringen av bostadsnätverket.

Serviceproducenterna

Service i nätverket kan produceras av kommunen, en samkommun, företag, organisationer och stiftelser. Serviceproduktionen i nätverket planeras regionalt så att alla serviceproducenters kunskaper kan utnyttjas.

Boendeservicens anställda (handledare, vårdare) stöder klienterna i vardagen. Bostadsnätverket påverkar också handledarnas och vårdarnas arbetsbild. De kan bedöma hur den service som har planerats för bostadsnätverket kommer att fungera såväl ur invånarnas som ur de anställdas perspektiv.

3.2. Verkstäder för gemensam utveckling

Arbetsgruppen för gemensam utveckling sammanträder regelbundet. Dessutom ordnar den verkstäder för gemensam utveckling.

I verkstäderna utreds vilka önskemål de kommande invånarna har på sitt boende och vilka möjligheter olika bostadsområden erbjuder för bostadsnätverket, och det läggs fram idéer om nya boendelösningar i området.

Alla som är intresserade av planeringen av bostadsnätverket kan delta i verkstäderna. Till verkstäderna inbjuds representanter för åtminstone följande grupper:

- de kommande invånarna och deras närstående
- kommunens socialväsende
- kommunens planläggning och bostadsväsende
- hyreshusbolag

- serviceproducenter i området
- anställda inom boendeservicen
- anställda inom närservicen
- frivilligorganisationer.

Verkstäderna är tillgängliga när alla kan delta i arbetet på lika villkor. Följande saker ökar verkstädernas tillgänglighet:

- Tillgängligt material, såsom lättlästa texter.
- Tillräckligt med tid att läsa materialet.
- Presentation av metoderna för gemensam utveckling.
- Arbete i högst 1,5 timmars perioder.
- Arbete i smågrupper på 4–6 personer med blivande invånare i varje grupp.
- Hjälpmedel för kommunikation, såsom bilder.
- Mångsidiga arbetsmetoder.
- Assistenten och närstående.

3.3. Uppföljning och utvärdering

En viktig del av arbetsgruppens arbete går ut på uppföljning och utvärdering av den gemensamma utvecklingen av bostadsnätverket. Regelbunden uppföljning hjälper att precisera planerna, notera ändringsbehov och förutse risker.

Åtgärder

- Arbetsgruppen för gemensam utveckling gör upp en plan för uppföljningen och utnämner en ansvarsperson för uppföljningen.
- Arbetsgruppen ställer upp konkreta mål för sitt arbete.
- Till exempel: "På området X planeras ett bostadsnätverk för 35 invånare. Av dem vill 20 bo ensamma, 5 med en annan person och 10 i ett boendekollektiv. För nätverket planeras 3 nya serviceprodukter för att stödja boendet."
- Arbetsgruppen beslutar vilka uppföljningsdata som ska samlas in och samlar in dem.
- Arbetsgruppen samlar in respons av dem som har deltagit i planeringen, t.ex. av dem som deltagit i verkstäderna.

Arbetsgruppen för pilotprojektet i Åbo bestod av blivande invånare samt personal från handikappservicen, samkommunen, planläggningen, lokalitetsförvaltningen och hyreshusbolaget.

- Arbetsgruppen utvärderar sitt arbete utifrån de data och den respons som har samlats in.
- Arbetsgruppen justerar sina planer och sitt arbete efter behov.

3.4. Arbetsgruppen i Åbo

I Arjen keskiössä-projektets delprojekt i Åbo tog man fram individuella boendelösningar och skapade modeller för ordnande av boendeservice.

När projektet inleddes fanns det många klienter i Åbo som länge hade bott på institution länge och vars boende behövde avgöras under de närmaste åren. Dessutom fanns det flera klienter som skulle flytta från sitt barndomshem under de närmaste åren.

Samarbetet mellan olika förvaltningsområden hade tidigare varit knapphändert. Man hade samarbetat inom enskilda projekt eller när bostäder anskaffades. Målet med projektet var ett mer långsiktigt systematiskt samarbete.

I projektets arbetsgrupp fanns personer med utvecklingsstörning samt anställda från Åbo stads handikappservice, Egentliga Finlands specia-

lomsorgsdistrikt, planläggningen, lokalitetsförvaltningen, hyresbostadsbolag och samkommunen.

3.5. Arbetsgruppen i Kotka

I Kotka hänför sig de centrala utvecklingsbehoven till hur staden kan erbjuda klienter med utvecklingsstörning stödtjänster i hemmet.

Målet med pilotprojektet i Kotka var att utveckla en modell för kvartersboende med stöd på olika nivåer. I modellen bor invånarna i egna bostäder i bostadsnätverket. Servicen skräddarsys enligt klienternas behov så att klienten får service i sitt hem. Stödtjänsterna för boendet utvecklas så att den existerande servicen utnyttjas.

Målgruppen för projektet var framför allt unga med utvecklingsstörning som flyttar från sitt barndomshem till ett eget hem under de närmaste åren.

I arbetsgruppen för pilotprojektet i Kotka satt personer med utvecklingsstörning samt anställda från Kotka stads handikappservice, Kotka stads stadsplanering och samkommunen Carea.

3.6. Arbetsgruppen i Seinäjoki

Målet med projektet i Seinäjoki var att integrera planeringen av boendet och boendeservicen för grupper med särskilda behov i den övriga stadsplaneringen (t.ex. planering av markanvändningen, planläggning, trafikplanering). Målet med projektet var att beskriva en process där de olika förvaltningsområdena och andra aktörer tillsammans planerar boendet och servicen för grupper med särskilda behov.

Målet var att utöka stadens egen boendeservice och göra den mångsidigare. Man strävade efter att införa mer service i hemmet, så att personer med utvecklingsstörning skulle kunna bo självständigt. För tillfället är gruppboende den vanligaste boendeformen inom Seinäjoki stads boendeservice för personer med utvecklingsstörning.

I Seinäjoki hade en arbetsgrupp för specialboende bildats redan före projektet Arjen keskiössä. Gruppen bildades för att förbättra dialogen mellan representanter för socialväsendet, markanvändningen och planläggningen. I arbetsgruppen satt biträdande stadsdirektören, som ansvarar för social- och hälsovården, en representant för näringscentralen, direktören för det sociala arbetet, direktören för äldreomsorgen, stadsgeodeten, planläggningsdirektören och en detaljplanearkitekt. Arbetsgruppen arbetade i verkstäder tillsammans med personer med utvecklingsstörning.

3.7. Arbetsgruppen i Lahtis

I Lahtis har institutionsvården för personer med utvecklingsstörning lagts ner. Målet för delprojektet i Lahtis var att utveckla boendeservicen och få fler klienter med utvecklingsstörning, särskilt unga, att bo självständigt. Av den nuvarande boendeservicen i Lahtis är 90 procent dygnetruntservice för assisterat boende. I boendeenheterna bor många personer med utvecklingsstörning vars stöd är överdimensionerat.

I Lahtis finns en etablerad samarbetsmodell för socialväsendet, bostadsväsendet och markanvändningen. Modellen har konstaterats fungera vid planeringen av boende för grupper med särskilda behov. Förvaltningsområdena har gått igenom behovet av nya bostäder varje år. Socialväsendets uppgift har varit att utreda de kommande invånarnas behov. Markanvändningens uppgift har varit att hitta, och vid behov planlägga, lämpliga tomter. Bostadsväsendets roll har varit att hjälpa att sammanställa projektet och söka lånefinansiering från ARA.

I projektet utreddes vilka önskemål och behov personer med utvecklingsstörning har i fråga om sitt boende. Inom projektet togs det fram metoder för att invånarna ska kunna framföra sina önskemål bättre än tidigare.

Målet var att organisera den nuvarande servicen så att 2–3 av boendeservicens anställda kan arbeta med att stödja självständigt boende. Målet var att 10–15 nya personer ska bo i ett eget hem.

MER INFORMATION

Kunnat.net. Palveluiden asiakaslähtöinen yhteisketjely.

www.kunnat.net/fi/asiantuntijapalvelut/tuke/palvkeh/innovatiiviset-palvelut/kayttajalahtoisuus/yhteiskehittely/Sivut/default.aspx

Papunet. Kuvapankki.

www.papunet.net/materiaalia/kuvapankki

Papunet. Keskustelumatto-menetelmä haastattelussa.

papunet.net/tietoa/keskustelumatto-menetelmä-haastattelussa

RAY. Uppföljning av verksamhet.

www2.ray.fi/sv/understod/anvandning/uppfoljning-av-verksamhet

---

ATT UTREDA INVÅNARNAS ÖNSKEMÅL

I den andra fasen av den gemensamma utvecklingen av bostadsnätverket kartlägger man vilka önskemål de kommande invånarna har i fråga om sitt boende. Denna fråga utreds genom en verkstad för den gemensamma utvecklingen.

4.1. Verkstad för gemensam utveckling

I verkstaden kartläggs vilka önskemål de som ska bo i bostadsnätverket har i fråga om boende, fritid och arbete.

Verkstaden inleds med en kort beskrivning av verkstadens uppgifter och arbetsmetoder. Efter inledningen indelas deltagarna i grupper på 4–6 personer på så sätt att det ingår kommande invånare i varje grupp.

Diskussionen om önskemål inleds med bekanta teman. Man börjar till exempel med att fråga vad invånarna tycker om i sina nuvarande hem. Från bekanta teman är det lättare att övergå till att diskutera framtidsönskemål som gäller boendet.

Med kommande invånare kan man diskutera exempelvis följande frågor:

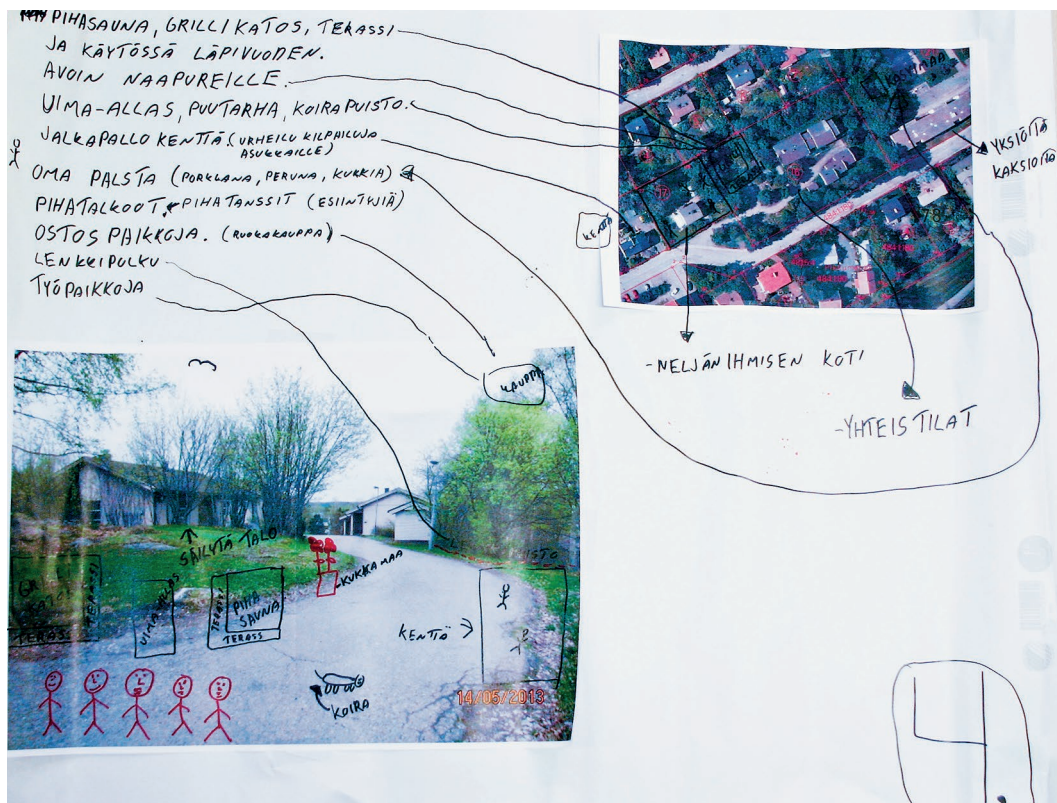
- Hur ser ditt drömhjem ut?
- Finns ditt drömhjem i ett flervåningshus, ett småhus eller ett radhus?

- Var ligger ditt drömhjem?
- Med vem vill du bo?
- Vad vill du göra på fritiden?
- Var vill du tillbringa din fritid?
- Med vem vill du vara på fritiden?
- Vad vill du arbeta med?
- Var vill du arbeta?

En del har tydliga önskemål för sitt boende. Andra behöver stöd för att uttrycka sina önskemål. Önskemålen kan struktureras och konkretiseras med olika metoder. Klienterna kan till exempel klippa ut bilder på sina drömhjem ur tidningar och limma dem på ett papper. De kan rita en planritning av sitt drömhjem för hand eller på dator. På internet finns också olika slags verktyg med hjälp av vilka man kan planera sitt liv. Adresser till webbverktygen finns i den tilläggsinformation som gäller det här kapitlet.

I slutet av verkstaden presenterar smågrupperna sina önskemål för de andra deltagarna.

Deltagarna i verkstaden i Åbo ansåg det vara viktigt att det finns möjligheter till avlönat arbete i bostadsområdet.

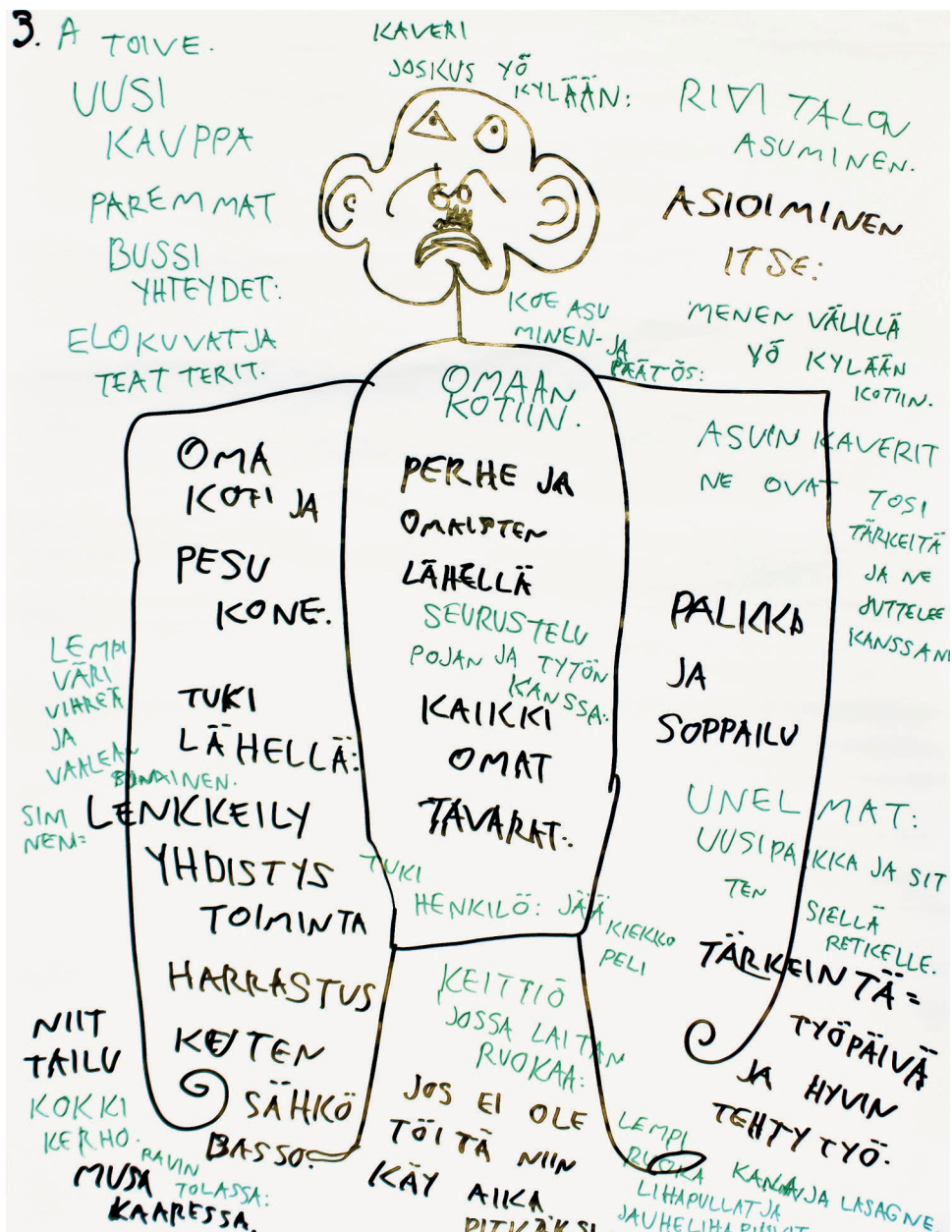
4.2. Verkstaden i Åbo

I Paras naapuri-projektet i Åbo deltog 55 personer i verkstaden. Bland deltagarna fanns representanter för stadens olika förvaltningsområden (planläggnings-, bostads- och socialväsande), serviceproducenter, anställda inom handikappservicen, handikapporganisationer och kommande invånare i bostadsnätverket. Deltagarna arbetade i sju smågrupper. I varje grupp fanns kommande invånare.

Smågrupperna sammanställde beskrivningar av de kommande invånarnas nuvarande boende-

lösningar och deras drömmar och mål för boendet. De skrev och ritade önskemålen på foton och flygfoton av bostadsområdena. Invånarna ritade också planritningar av sina drömmar.

Enligt de kommande invånarna var sociala nätverk och grannar viktiga för boendet. Bostadens läge bör möjliggöra kontakt med familj, släktingar och vänner. De ansåg att goda grannrelationer gör boendet tryggare och trivsammare. Det var viktigt för dem att bostäderna ligger "bland andra människor". Också lönearbete var ett viktigt mål: "Det vill vi alla ha."

Kotkaborna drömmer om ett eget hem, lönearbete och hobbyer.

4.3. Verkstaden i Kotka

I verkstaden i Kotka deltog över 50 personer, av vilka nästan 20 var personer med utvecklingsstörning. En del av klienterna inom boendeservicen bodde självständigt, en del på institution och en del med sina föräldrar.

I smågrupperna diskuterades de kommande invånarnas önskemål och behov i fråga om hem, arbete, studier och fritid. De kommande invånarna ansåg det vara viktigt att ha ett eget hem, rätt att besluta om egna angelägenheter och frihet att röra sig och göra vad de vill. Också ett tillräckligt stöd hemma och möjlighet att delta i verksamhet utanför hemmet var viktigt för deltagarna.

*Åboba Kari Bäcklund
vill bo där andra bor.*

MER INFORMATION

Mattelmäki, Tuuli. 2006. *Design probes*. University of Art and Design Helsinki.

Väänänen, Ida. 2014. *Kehitysvammaisten asumisen. Ratkaisumalleja asukaslähtöiseen asuntosuunnitteluun*. Tammerfors tekniska universitet. Julkaisu 12/2014.

MATERIAL PÅ WEBBEN

Gaudion, Katie. An Exploration of empathic design. Approaches to improve quality of life for adults with autism. www.rca.ac.uk/research-innovation/research/current-research/an-exploration-of-empathic-design-approaches-to-im/

Gaudion, Katie. 2013. *Designing Everyday Activities. Living Environments for Adults with Autism*. Helen Hamlyn Centre for Design, The Royal College of Art, Kingwood Trust, London. www.hhc.rca.ac.uk/CMS/files/Everyday_Activities.pdf

Ideo. Design Kit, card sort. This simple exercise will help you identify what's most important to the people

you're designing for. www.designkit.org/methods/24

University of Bristol. Listen to what I want. www.bristol.ac.uk/norahfry/research/completed-projects/listen.pdf

Minun suunnitelmani. Selkokielineen materiaali yksilökeskeisestä suunnittelusta. Kehitysvammaliitto & Kehitysvammaisten palvelusäätiö. 2012. www.papunet.net/materiaalia/minun-suunnitelmani

Papunet. Kuvapankki. www.papunet.net/materiaalia/kuvapankki

Papunet. Keskustelumatto-menetelmä haastattelussa. www.papunet.net/tietoa/keskustelumatto-menetelmä-haastattelussa

Paradigm www.paradigm-uk.com

Vernerinet. Oman elämän suunnittelutyökalu. www.verneri.net/selko/oman-elaman-suunnittelu

ATT UTFORSKA BOSTADSOMRÅDET

I den tredje fasen av den gemensamma utvecklingen av bostadsnätverket utreder man vilka möjligheter bostadsområdena erbjuder för bostadsnätverk. Arbetsgruppen väljer 3–4 bostadsområden med olika slags stadsstruktur och undersöker områdenas möjligheter i en verkstad.

5.1. Verkstad för gemensam utveckling

I verkstaden utreder man vilka möjligheter bostadsområdena erbjuder för boende, fritid och sysselsättning.

Verkstaden inleds med att en representant för bostadsväsendet eller planläggningen presenterar bostadsområdena med hjälp av till exempel kartor, satellitbilder eller flygfoton. Hen berättar hurdana bostäder, tjänster och fritidsmöjligheter det finns i områdena.

Efter det indelas deltagarna i grupper på 4–6 personer med kommande invånare i varje grupp. Grupperna markerar de platser på bilderna och kartorna som de kommande invånarna tycker är intressanta eller otrevliga. Intressanta platser kan vara till exempel bibliotek, butiker, restauranger, idrottsplatser och kulturlokaler. Otrevliga platser kan vara till exempel livligt trafikerade vägar och mörka gångtunnlar. De intressanta och de skrämmande platserna markeras med olika färger på kartorna.

Slutligen får grupperna sammanfatta områdenas möjligheter och svagheter och presentera dem för de andra deltagarna i verkstaden.

5.2. Upptäcktsfärd

Den information om bostadsområdenas utbud som samlats in i verkstäderna kan kompletteras med upptäcktsfärder till bostadsområdena. Deltagarna i verkstaden kan göra upptäcktsfärder antingen på egen hand eller i grupp.

Upptäcktsfärden kan göras som ett rollspel. Deltagarna kan vara exempelvis redaktörer, fotografer eller ljudtekniker. Redaktörerna kan skriva ner iakttagelser och intervjua olika personer. Fotograferna kan fotografera omgivningen och de personer som redaktörerna intervjuar. Ljudteknikerna kan spela in ljud i bostadsområdet.

Deltagarna kan också vara forskare. Forskarnas uppgift är att observera exempelvis människornas beteende och anteckna sina observationer. De kan

fokusera exempelvis på hur människorna använder offentliga och privata utrymmen.

Den kanadensiska miljökonstnären **Keri Smith** (2008) kombinerar olika metoder i sin forskning om bostadsområden och deras särdrag:

Observation av människor

Sitt på en offentlig plats och dokumentera de människor du ser under en timmes tid. Gör detaljerade anteckningar. Gör en skiss av något som väcker din uppmärksamhet hos varje förbipassande person.

Favoritgatan

Ställ dig vid en gata som du tycker särskilt mycket om. Rita gatan på ett papper. Beskriv eller dokumentera gatans detaljer på något annat sätt: butiker, hus, trafikmärken, träd och liknande.

Ljudkarta

Sitt på din plats under en timmes tid. Dokumentera de ljud du hör och tidpunkten för dina iakttagelser. Markera på kartan var du själv befinner dig och varifrån ljuden kommer.

5.3. Verkstaden i Åbo

I verkstaden i Åbo undersöktes två bostadsområden: Tallbacken i Åbo centrum och Verkaranta i

Littois. Områdenas möjligheter utreddes utifrån de önskemål som personer med utvecklingsstörning hade framfört om sitt boende.

Bostadsområdena presenterades med hjälp av flygfoton. Efter det undersökte smågrupperna noggrannare vad det finns i bostadsområdena. Intressanta platser och tjänster, såsom restauranger, idrottsplatser och kulturlokaler, markerades på fotografier och kartor.

De data som insamlats i verkstaden kompletterades med upptäcktsfärder. På upptäcktsfärderna filmade man de tankar, önskemål och åsikter som personerna med utvecklingsstörning hade om bostadsområdet. Man tog också fotografier av området.

5.4. Verkstaden i Kotka

I verkstaden i Kotka undersöktes tre bostadsområden. Två av områdena fanns nära Kotka centrum och ett lite längre bort i ett småhusområde. Smågrupperna beskrev områdenas tjänster, arbets- och hobbymöjligheter och grannskapet. Grupperna diskuterade hur det nuvarande bostadsbeståndet i områdena kunde utnyttjas i det kommande bostadsnätverket.

Kantasatamaområdets möjligheter skissades upp.

Bostadsområdenas möjligheter kan utredas genom upptäcktsfärder.

5.5. Verkstaden i Seinäjoki

I verkstaden i Seinäjoki deltog 41 personer. Deltagarna arbetade i fem smågrupper. I verkstaden undersöktes tre bostadsområden: Pohja, Rastipuisto och mässområdet för bostadsmässan 2016.

Deltagarna använde kartor och fotografier över områdena som hjälp. Smågruppernas uppgift var att hitta möjligheterna i områdena. De antecknade intressanta tjänster, fritidsaktiviteter och möjliga arbetsplatser på kartorna och fotografierna.

MER INFORMATION

Smith, Keri. 2008. How to be an Explorer of the World. Penguin Books.

MATERIAL PÅ WEBBEN

Horelli, Lisa (ed): New Approaches to Urban Planning, Insights from Participatory Communities. Aalto University, Publication series Aalto-ST 10/2013. aaltodoc.aalto.fi/bitstream/handle/123456789/10244/isbn9789526051918.pdf?sequence=1

KeyRing Living Network www.keyring.org/home

Kyttä, Marketta; Broberg, Anna ja Kahila Maarit. 2009. Lasten liikkumista ja terveyttä edistävä urbaani

ympäristö. Föreningen för samhällsplanering rf. www.yss.fi/yks2009-2_kyttayms.pdf

Neighbourhood Networks
www.neighbourhoodnetworks.org

Psychogeography is the study of the effects of geographical settings, consciously managed or not, acting directly on the mood and behaviour of the individual. Making maps. makingmaps.net/2009/06/22/making-psychogeography-maps

Radio Valo www.radiovalo.fi

ATT KOMMA MED IDÉER OM NYA LÖSNINGAR

I den fjärde fasen av den gemensamma utvecklingen av bostadsnätverket får deltagarna komma med idéer om nya boendelösningar.

Idékläckningen utgår från de kommande invånarnas önskemål och utbudet i bostadsområdena. Idéerna om nya lösningar tas fram i en verkstad för den gemensamma utvecklingen. Efter verkstaden bedömer arbetsgruppen för den gemensamma utvecklingen idéerna och väljer ut de mest innovativa för att använda dem när bostadsnätverket byggs upp i praktiken.

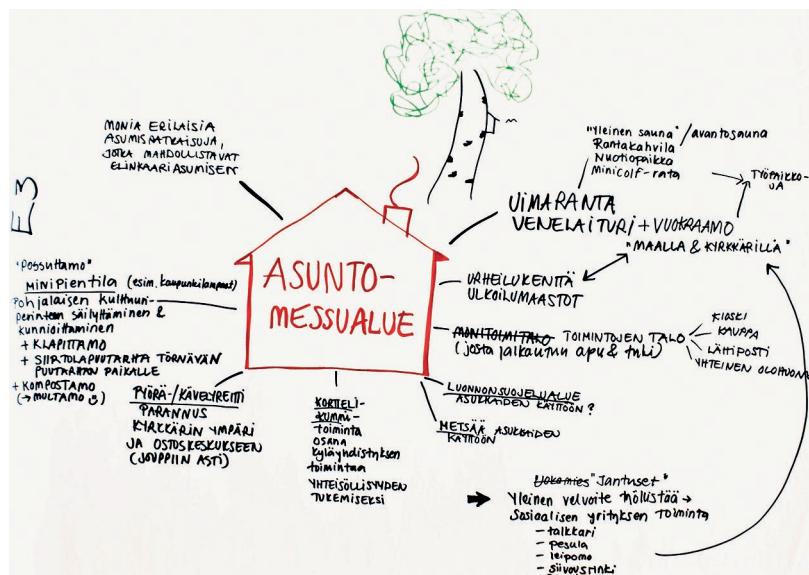
6.1. Verkstad för gemensam utveckling

I verkstaden utvecklas nya lösningar för boende, fritid och sysselsättning med beaktande av de kommande invånarnas önskemål. Före verkstaden

sammanställer arbetsgruppen för den gemensamma utvecklingen den information som den samlat in om de kommande invånarnas önskemål och utbudet i bostadsområdena. Verkstaden inleds med att det insamlade materialet presenteras för deltagarna.

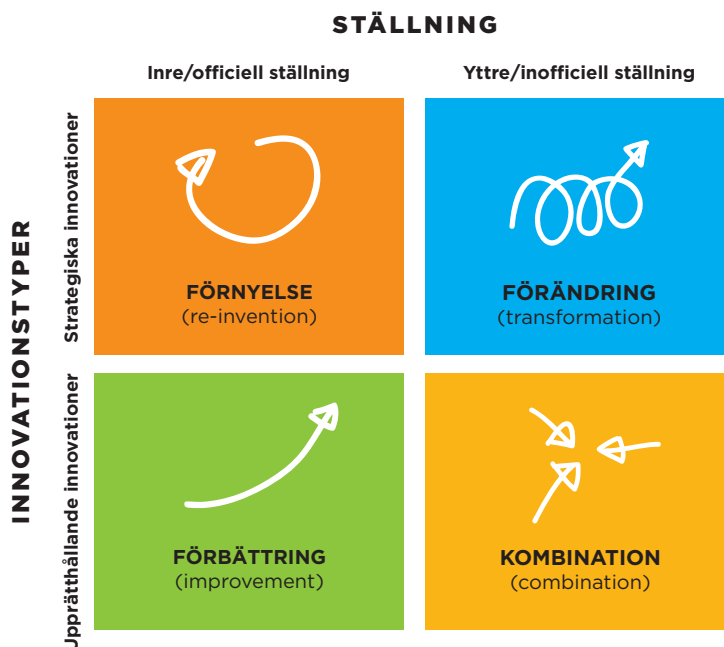
Därefter delas deltagarna in i smågrupper och får komma med idéer om nya boendelösningar. Arbetet sker i form av brainstorming. Målet är att skapa en atmosfär som uppmuntrar till påhittighet och kreativitet och tillåter alla slags idéer.

Att rita är ett sätt att lägga fram idéer. Deltagarna kan rita till exempel planritningar för sin drömbostad eller kartor över bostadsområdet med nya lösningar för boende och serviceproduktion.

I verkstaden i Seinäjoki föreslogs att bostadsmässoområdet kunde inhysa ett socialt företag med gårdskarl-, bageri- och hundvaktsservice.

FIGUR 2. FYRFÄLT FÖR INNOVATIONER.

Efter brainstormingen får grupperna sammanfatta sina idéer. De kan namnge idéerna, hitta på slagord och skriva ner det viktigaste innehållet. Sedan får de presentera sina idéer för de andra deltagarna i verkstaden.

6.2. Bedömning och val av idéer

Arbetsgruppen för den gemensamma utvecklingen bedömer de idéer som uppkommit i verkstaden och väljer ut de mest innovativa för att använda dem när bostadsnätverket byggs upp.

Vid bedömningen av idéerna används ett fyrfält för innovationer (figur 2). Med hjälp av fyrfältet, som utvecklats av **Charles Leadbeater** (2011), begrundar arbetsgruppen om idén är en förbättrad version av en redan existerande lösning eller om det är frågan om ett helt nytt sätt att tänka och agera.

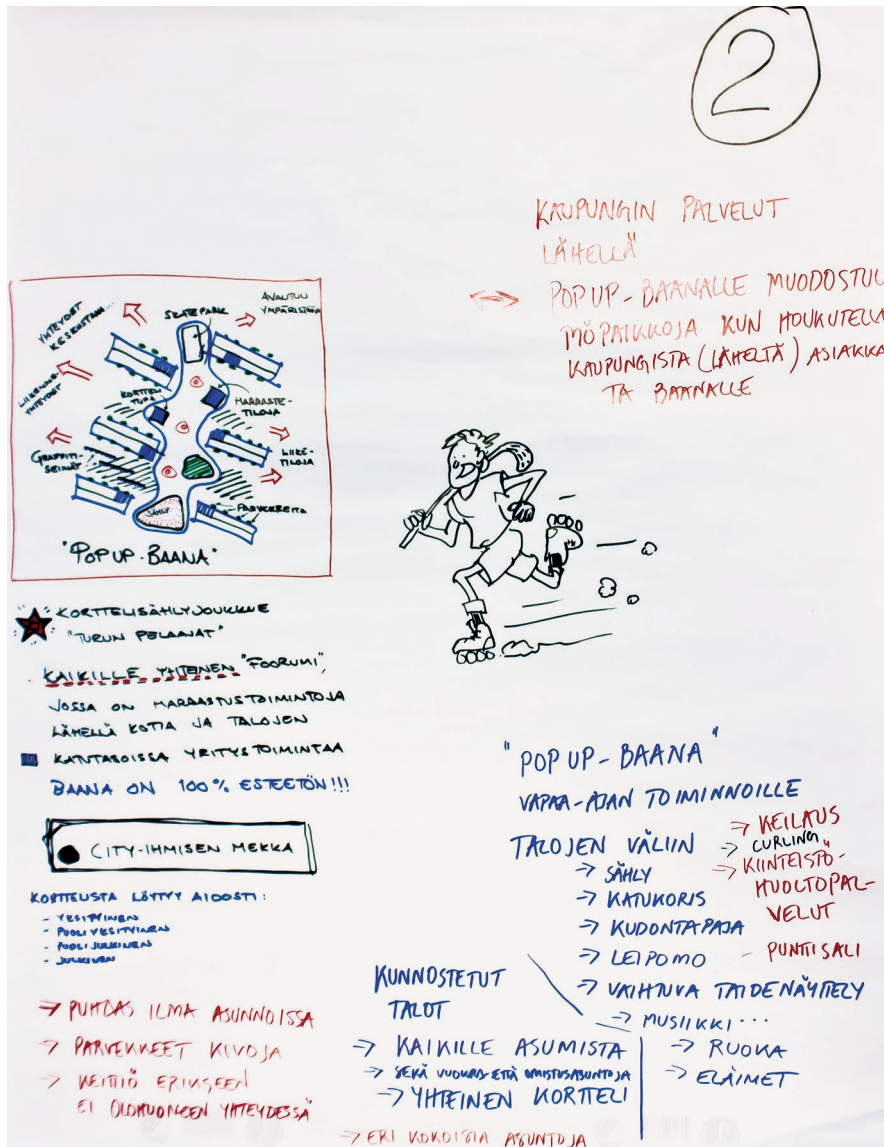
I Leadbeaters (2011) fyrfältsmodell grupperas innovationerna på två nivåer: utifrån innovationens ställning (officiell/inofficiell) och den eftersträlvade förändringens omfattning (upprätthållande/strategisk).

Med upprätthållande innovationer avses idéer som förbättrar eller kompletterar existerande

produkter och tjänster. En förbättrande innovation ger användarna nya uppdaterade versioner av produkter som redan används. Strategiska innovationer grundar sig på ett nytt tänkesätt för att skapa och erbjuda tjänster. De utmanar de gamla arbetssätten på marknaden och konsumenternas vanor. Lösningarna ifrågasätter konceptet för de traditionella tjänsterna. Den här typen av innovationer skapar oförutsägbara lösningar och kan leda till att servicen ordnas på ett helt nytt sätt.

I fyrfältsmodellen har innovationen en officiell eller inofficiell ställning (location). I fråga om stadsinnovationer har till exempel planläggning av en offentlig plats (gator, torg, byggnader) en officiell ställning. Många former av socialt liv har däremot en inofficiell ställning; vad människorna faktiskt gör, var de rör sig och med vem de samspekar. Tack vare ny teknologi har det uppstått informella intressegrupper och nätverk som har krävt förändring, och serviceproduktionen har blivit mer invånarorienterad.

Leadbeaters fyrfältsmodell har visat sig vara ett fungerande redskap för identifiering och bedömning av innovationer. Modellen har använts i Finland vid utvecklingen av stadsinnovationer och i projektet Arjen keskiössä.

En tillgänglig pop-up-bana gav bättre gemenskap bland invånarna.

6.3. Citymänniskans mecka på Tallbacken

I verkstaden i pilotprojektet i Åbo lade deltagarna fram idéer om tjänster som ökar trivselen och gemenskapen bland alla invånare.

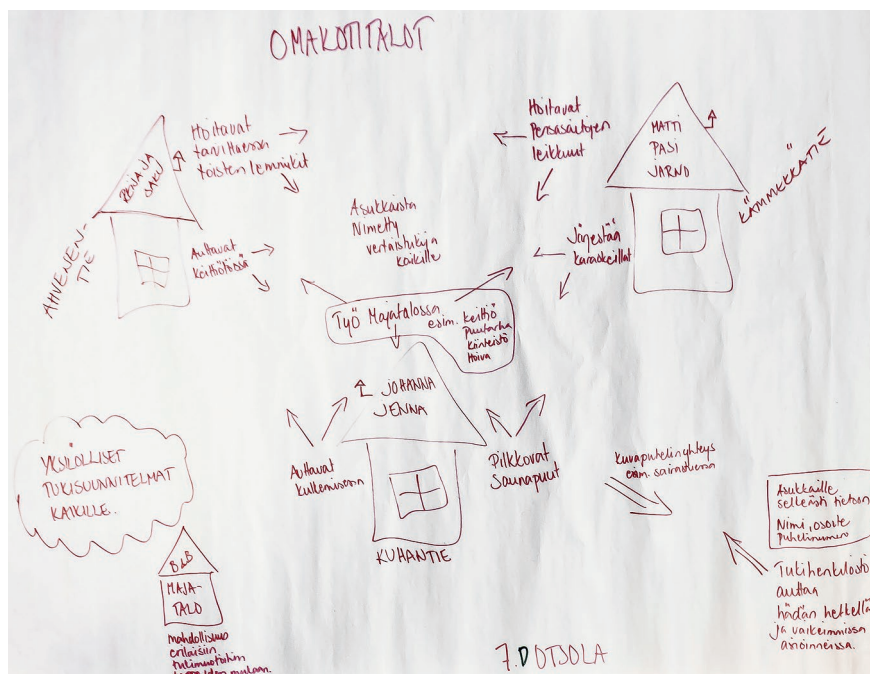
En av smågrupperna i verkstaden kom med en idé om citymänniskans mecka på bostadsområdet Tallbacken i Åbo. Mitt i bostadsområdet ville de placera ett tillgängligt friluftsområde, en Pop-up-bana. Där skulle det finnas en skateboardpark,

en spel- och skridskoplan, en graffitivägg och en tillgänglig gång- och cykelväg som omger hela området. I fastigheterna runt banan skulle det finnas närservice, såsom kaféer, gallerier, restauranger och hobbylokaler.

Citymänniskans mecka på Tallbacken planerades som ett funktionellt och levande kvarter som förändras enligt användarna. Banan och den omgivande servicen stöder gemenskapen mellan invånarna. Målet var att locka besökare också utanför bostadsområdet.

Invånarna
i småhus-
nätverket
hjälper
varandra.

6.4. Nätverk av småhusbostäder

I verkstaden i Kotka skapades bostadsinnovationer och lösningar som gäller boende och service i allmänhet. Grupperna funderade på hur befintliga bostäder skulle kunna utnyttjas för boende för personer med utvecklingsstörning. Samtidigt diskuterade de vilken slags service som skulle möjliggöra självständigt boende och stödja samspelet mellan invånarna.

En av smågrupperna skapade en modell för ett nytt slag av kollektivt boende och planerade att den kunde användas på småhusområdet Otsola. Modellen kallades för ett nätverk för småhusboende. Invånarna i nätverket bor i vanliga småhusbostäder, två eller tre personer tillsammans. De kan vara antingen kompisgäng eller par.

Invånarna i bostadsnätverket hjälper varandra enligt förmåga. En invånare som är bra på hushållsarbete kan exempelvis hjälpa en person som har svårt med just de sysslorna. Alla invånare har en egen stödperson, som de kan vända sig till vid behov.

Dessutom får invånarna officiellt stöd. De kan exempelvis ha en bildtelefonförbindelse till en boendeenhet i närheten eller få personlig assistans. Nätverket har dessutom en servicekoordinator som hjälper invånarna att få den service de behöver.

I grannskapet planerades också ett vårdshus med bed and breakfast, där de som bor i bostadsnätverket kan arbeta. Vårdshuset erbjuder dessutom individuell kortvarig service för invånarna, såsom personlig assistans.

MER INFORMATION

Ideo. Design Kit, Creative Frameworks.
www.designkit.org/methods/14

Leadbeater, Charles. Education innovation in the slums. www.ted.com/talks/charles_leadbeater_on_education

Leadbeater, Charles. Social innovation.
charlesleadbeater.net/tag/social-innovation

Rönkä, Kimmo & Sainio, Kirsten. 2011. Korttelitason kaupunki-innovaatiot. www.kaupunki-innovaatiot.fi/wp-content/uploads/2011/10/Korttelitason-kaupunki-innovaatiot-050911-pakattu1.pdf

ATT SKAPA ETT BOSTADSNÄT- VERK PÅ DET UTVALDA BOSTADSOMRÅDET

Den sista fasen i den gemensamma utvecklingen är den praktiska planeringen av bostadsnätverket på det bostadsområde som arbetsgruppen har valt.

Planeringen ska utgå från de kommande invårnas önskemål och behov, bostadsområdets utbud och de boendelösningar som har skapats i verkstäderna.

Planeringen av bostadsnätverket sker i tre faser:

1. Planering av serviceproduktionen i bostadsnätverket
2. Bedömning av kostnaderna för serviceproduktionen
3. Beskrivning av bostadsnätverket.

7.1. Planering av serviceproduktionen i bostadsnätverket

Service i bostadsnätverket planeras tillsammans med de kommande invånarna. Man utgår från invånarnas målsättningar och erfarenhet av vilken slags service som stöder deras vardag bäst.

Vid planeringen av service utreds

- invånarnas egna resurser och styrkor
- inofficiella stödformer (t.ex. stöd av vänner och närstående)
- utnyttjandet av närservice

- service som behövs för boende, arbete, fritid och delaktighet.

Planeringen ska utgå från att de som bor i bostadsnätverket utnyttjar när servicen i bostadsområdet i så hög grad som möjligt, till exempel biblioteket, hälsovårdscentralen, posten, banken, simhallen, medborgarinstitutet och kommersiella tjänster.

Utöver när service kan de som bor i nätverket behöva hjälp med boende, förflyttning, arbete, fritid och olika former av deltagande. Servicen kan ordnas i form av service enligt exempelvis socialvårdslagen eller handikappservicelagen. Det kan vara till exempel

- personlig assistans
- handledning och träning
- annan service som stöder boendet
- dagverksamhet
- arbetsträning
- service som stöder rörligheten
- ekonomiskt stöd.

Invånarnas hjälpbehov kan variera från några timmar i veckan till dygnet runt.

Arbetsgruppen för den gemensamma utvecklingen väljer på vilket bostadsområde bostadsnätverket ska placeras.

Service- och stödbehovet bedöms noggrant tillsammans med invånarna och för varje person görs det upp en klientplan enligt socialvårdslagen. I klientplanen beaktas invånarens mål, bedömning av behoven, funktionsförmåga och livssituation.

I serviceproduktionen i nätverket utnyttjas serviceproducenterna i området i hög grad (kommunal service, tredje sektorn och privata serviceproducenter). Invånarna i nätverket kan få service av olika serviceproducenter enligt en individuell plan. Avsikten är att invånarna ska erbjudas flexibel och kostnadseffektiv service över sektorsgränserna.

En nätverksbaserad serviceproduktion förutsätter att serviceproducenterna i området samarbetar. För bostadsnätverket utses dessutom en bostadsområdeskoordinator som har i uppgift att följa med att invånarna i nätverket får den service som de behöver och att stödja invånarna att ta del av gemenskapen. Till exempel inom Keyring-verksamheten i Storbritannien har man goda erfarenheter av bostadsområdeskoordinatorernas roll när det gäller att möjliggöra nätverksbaserad bostadsproduktion.

Graden av gemenskap kan variera stort mellan

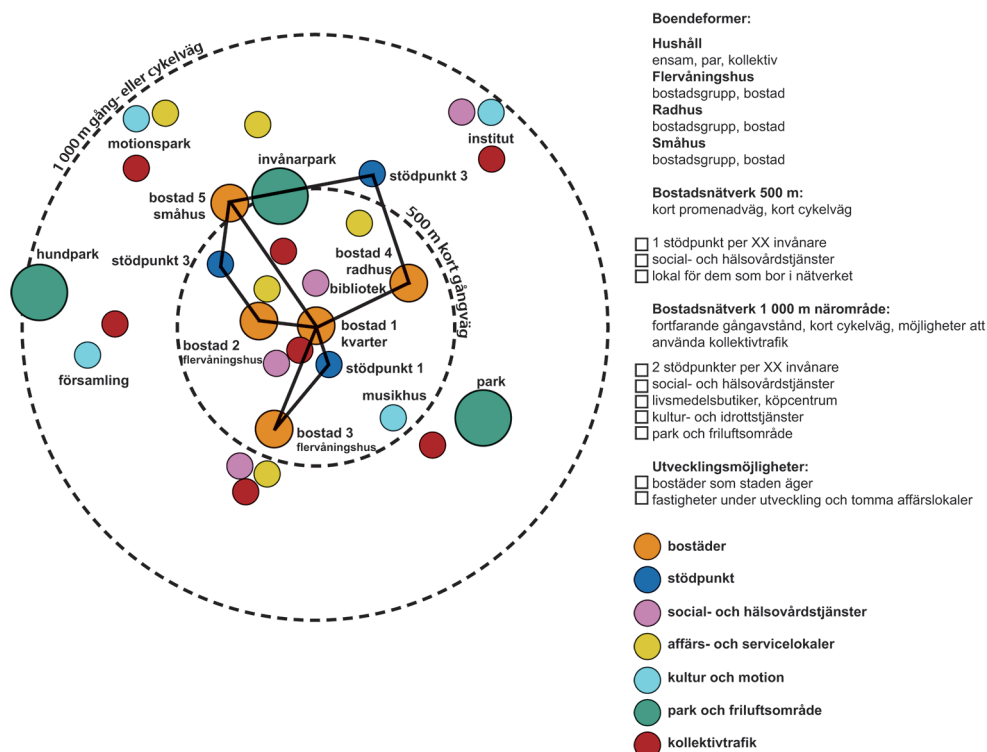
olika invånare i nätverket. Någon kan höra till nätverket utan att ha någon kontakt över huvudtaget med de andra invånarna, medan andra kan ha mycket kontakt.

7.2. Bedömning av kostnaderna för serviceproduktionen

Följande steg är att bedöma kostnaderna för den service som bostadsnätverket erbjuder. Kostnads-kalkylerna bygger på bedömningar av vem som kommer att bo i bostadsnätverket och vilken slags service de behöver. Kostnaderna kan bedömas i sin helhet eller för varje enskild invånare.

I pilotprojekten inom projektet Arjen keskiössä bedömdes kostnaderna för serviceproduktionen både i sin helhet och för exempelklienter. Kostnaderna jämfördes med kostnaderna för den service som de kommande invånarna hade fått tidigare.

FIGUR 3. I PROJEKTET ARJEN KESKIÖSSÄ SKAPADES EN MODELL FÖR ETT BOSTADSNÄTVERK

7.3. Beskrivning av bostadsnätverket

Nästa planeringsfas är att beskriva bostadsnätverket till exempel på en karta eller ett flygfoto över bostadsområdet. På kartan placerar man ut bostäder, boendeenheter, stödpoint för serviceproduktionen, olika slags service, kultur- och idrottslokaler, friluftsområden och kollektivtrafiklösningar.

I projektet Arjen keskiössä skapades en modell för hur ett bostadsnätverk kan beskrivas (figur 3). Modellen beskriver var bostadslösningarna och servicen ligger i förhållande till varandra. Bostadsområdet har indelats i zoner som åskådliggör avstånden mellan bostäderna och servicen.

Hjälppfrågor vid planeringen av ett bostadsnätverk

Vilket slags bostäder vill invånarna ha?

- Antalet ettor, tvåor och familjebostäder i nätverket
- Boendeform (hyra, delägarbostad, ägarbostad)
- Bostadstyp (flervåningshus, radhus, småhus)
- Bostädernas läge (t.ex. nära biblioteket, nära en vän, nära släktingar)

- Stödpointernas och mötesplatsernas läge i förhållande till bostäderna

Vilken slags service ska nätverket erbjuda invånarna?

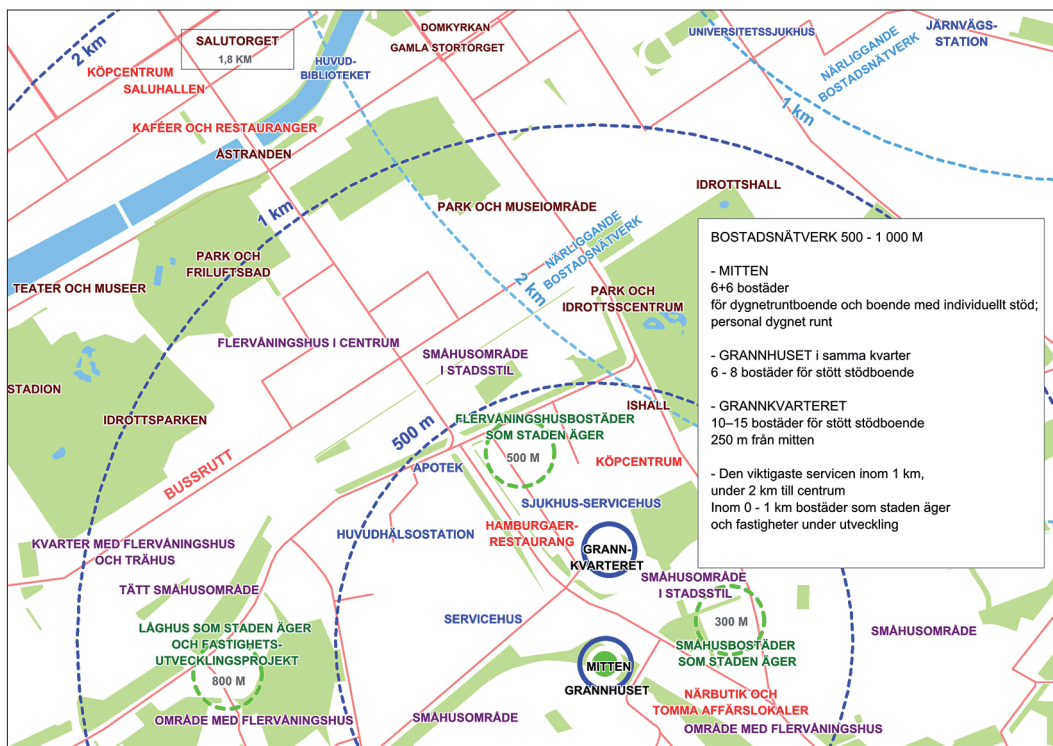
- Vilken närservice kan de utnyttja (motions-, utbildnings- och kulturtjänster, social- och hälsovård, organisationers tjänster, kommersiella tjänster)?
- Hur kan de ta sig fram?
- Vilka parker och andra friluftsområden kan de använda?

Vilka existerande boendelösningar och tjänster kan utnyttjas och vilka nya tjänster behövs för att invånarnas behov ska kunna tillgodoses?

- Finns det lämpliga bostäder i det nuvarande bostadsbeståndet (hyresbostäder, ägarbostäder)?
- Hurdana är bostäderna och var i bostadsområdet finns de?
- Är det möjligt att bygga nya bostäder i området?
- Vilka serviceproducenter finns det i området (gör en lista över de serviceproducenter, organisationer och kommersiella tjänster som

FIGUR 4. BOSTADSNÄTVERKET I LUOLAVUORI I ÅBO PÅ KARTAN

7.4. Bostadsnätverket i Luolavuori i Åbo

I bostadsområdet Luolavuori i Åbo finns basservicen nära och lokaltrafiken fungerar bra. I området finns småhus och flervåningshus. Området ligger nära Åbo stads huvudhalsostation. I bostadsområdet finns många möjligheter till hobbyer och gemenskap.

Bostäderna i bostadsnätverket har placerats på kartan så att de första bostäderna ligger inom 500 meter från nätverkets mitt och följande inom 1 000 meter. Mitt i bostadsnätverket finns bostäder för invånare som behöver stöd dygnet runt. På samma gård finns bostäder för invånare som har ett mindre behov av stöd. Ju längre från nätverkets mitt en bostad ligger, desto mindre stöd behöver den person som bor där.

I mitten av bostadsnätverket har man planerat en boendeenhet med stöd dygnet runt för tolv personer. Enheten indelas i två bostadsgrupper på sex personer var. De kommande invånarna ville att enheten ska heta Rokkikoti. På ena våningen i tvåvåningshuset kommer det att bo sex perso-

ner med autismspektrumtillstånd, på den andra våningen sex personer med utvecklingsstörning. Nattetid fungerar Rokkikoti också som stödpoint för de andra invånarna i bostadsnätverket.

I bostadsnätverkets andra zon, grannhuset, planeras bostäder för personer som behöver mindre stöd. De behöver dagligen stöd med olika vardagliga sysslor. I den yttre zonen, grannkvarteret, bor invånare med ett litet stödbehov i vanliga hus. I nätverket finns mötesplatser där invånarna kan få kamratstöd eller professionell hjälp när de så önskar.

Eftersom invånarnas stödbehov har bedömts individuellt och servicenivån har anpassats till det, kommer det att bidra till betydande kostnadsbesparingar. Enligt den nuvarande planen kommer sex personer från boendeenheter med dygnetruntstöd att flytta till den andra zonen till bostäder med lite stöd. Två personer flyttar till den yttre zonen.

I bilaga 1 finns tre exempel på kostnaderna för den nuvarande servicen och för servicen i det kommande bostadsnätverket.

FIGUR 5. BOSTADSNÄTVERKET I HOVinsaARI I KOTKA PÅ FLYGFOTO

7.5. Bostadsnätverket i Hovinsaari i Kotka

I pilotprojektet i Kotka planerades ett bostadsnätverk i bostadsområdet Hovinsaari. Det ligger nära centrum och har goda kollektivtrafikförbindelser. Social- och hälsovårdstjänster finns nära nätverket. I området finns alla slags bostäder: flervåningshus, småhus och radhus. I området planeras också nya flervåningshus. I närheten finns hobbymöjligheter, friluftsområden och havsstrand.

Bostadsnätverket i Hovinsaari består av bostäder, stödpunkter, sociala nätverk, arbetsplatser, närservice och platser för fritidsaktiviteter.

I kärnan av bostadsnätverket (Runeberginkatu) byggs en bostadsgrupp med åtta bostäder. Invånarna i bostadsgruppen bor i egna bostäder och behöver stöd dygnet runt. I samma kvarter finns stödbostäder för 3–5 personer. Också de som bor i stödbostäderna behöver mycket stöd för sitt boende. Längre bort i samma bostadsområde, längst ut i nätverket, finns stödbostäder vars invånare har ett måttligt behov av stöd.

Invånarna får hjälp på två olika stödpunkter. Den ena stödpunkten kommer att finnas vid bostadsgruppen på Runeberginkatu. Där erbjuds stöd dygnet runt. Den andra stödpunkten finns

vid Kotkansaari (Kotkankatu). Enligt planen ska den finnas i en lägenhet i ett flervåningshus. Där kommer det att finnas en handledare varje dag kl. 9–20. På stödpunkten kan invånarna umgås, äta och laga mat och där finns också alltid någon att prata med.

I bilaga 2 finns tre exempel på hur kostnaderna förändras för dem som bor i Hovinsaari. I det första exemplet flyttar en person från institutionsvård till öppenvård i bostadsnätverket. Vid institutionsvård står kommunen för hela kostnaden. I den nya bostaden fördelas kostnaderna mellan staten, kommunen och brukaren. Staten betalar till exempel en del av hyreskostnaderna. Kommunen står fortfarande för serviceavgiften, men andelen blir betydligt mindre. Klientens boendekvalitet förbättras när hen får en mångsidigare boendemiljö och fler hobbymöjligheter.

I de två andra exemplen i bilaga 2 flyttar en person från öppenvård till den service som erbjuds i det nya bostadsnätverket i Hovinsaari. Kostnaderna förändras inte nämnvärt, men personens livskvalitet förbättras mycket när servicen blir mångsidigare. Tack vare personlig assistans får invånarna nya möjligheter att delta i olika aktiviteter och hobbyer.

Nya servicelösningar medför inte nödvändigtvis

FIGUR 6. BOSTADSNÄTVERKET I POHJA I SEINÄJOKI

besparingar genast, utan lösningarna påverkar på lång sikt. De ökar invånarnas välbefinnande och då har invånarna också bättre funktionsförmåga en längre tid.

7.6. Bostadsnätverket i Pohja i Seinäjoki

I pilotprojektet i Seinäjoki planerades ett bostadsnätverk i bostadsområdet Pohja. Nätverket ligger fågelvägen cirka 500 meter från centrum. I närheten finns service och fritidsaktiviteter. Kollektivtrafiken fungerar bra. Det finns många potentiella arbetsplatser och platser för fritidsaktiviteter på cirka 0,5–2 kilometers avstånd.

Mitt i bostadsnätverket (Louhenkatu 2) byggs en boendeenhet i ett flervåningshus med 36 bostäder. Varje bostad har eget kök, separat sovrum och badrum. Bostädernas storlek är 31–38 m².

På första våningen byggs bostäder för åtta personer med utvecklingsstörning som behöver stöd dygnet runt. På andra våningen byggs bostäder för sju personer med utvecklingsstörning som behöver ganska mycket stöd men ingen nattövervakning. I de övre våningarna kommer det dessutom att finnas tre bostäder för stödboende. De övriga

bostäderna är vanliga hyresbostäder.

Huset är tillgänglighetsanpassat. De gemensamma utrymmena, såsom tvättstugan, klubbbrummet och bastun på översta våningen, liksom gårdsplanen, får användas av alla som bor i huset. Servicen i boendeenheten produceras av Eskoo samkommun för socialtjänster.

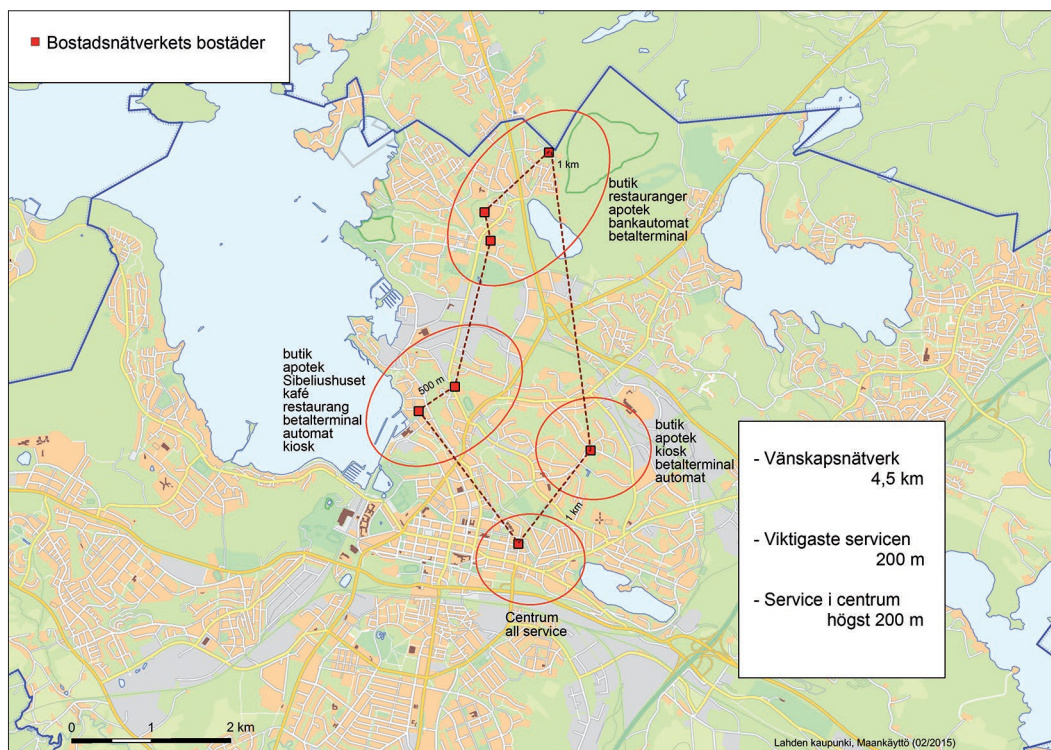
Utöver dem som bor i boendeenheten bor några personer med utvecklingsstörning i egna bostäder i nätverket. De bor 250–500 meter från nätverkets mitt. De behöver lite stöd för sitt boende (stödboende). De som flyttar till bostadsnätverket, deras närstående och personalen erbjuds flyttningförberedelse.

7.7. Bostadsnätverket i Lahtis

I pilotprojektet i Lahtis planerades ett bostadsnätverk för sju personer. Nätverket förlades inte till något särskilt bostadsområde, utan nätverkets invånare bodde enligt sina önskemål i egna bostäder på olika håll i staden. Personerna är vänner med varandra.

En av personerna bor i en bostadsrättsbostad, en del på hyra och en del i stödbostäder som anskaffats av stiftelser.

FIGUR 7. BOSTADSNÄTVERKET I LAHTIS

Personerna får stöd av en fritidsledare och en boendehandledare. Dessutom får de stöd av boendeenheter och servicehem i bostadsområdet. En del deltar i arbetsverksamhet, en del i öppet arbete. Det planeras också en stödpunkt i bostadsnätverket. Invånarna har önskat att stödpunkten inte ska finnas i samband med boendeenheten utan i ett allmänt utrymme.

Bostadsnätverket omfattar också grannhjälp: en av invånarna har ett ömsesidigt vänskaps- och hjälpförhållande med sin granne. En av nätverkets invånare är skicklig på att använda kollektivtrafik och hjälper de andra invånarna med det. Flera invånare deltar i den lokala frivilliga brandkårens verksamhet på sin fritid.

MER INFORMATION

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till socialvårdslag och vissa lagar som har samband med den, 2014.

Lag om service och stöd på grund av handikapp, 1987.

Smith, Keri. 2008. *How to be an Explorer of the World*. Penguin Books.

Väänänen, Ida. 2014. Kehitysvammaisten asuminen, ratkaisumalleja asukaslähtöiseen asuntosuunnitteluun. Tammerfors Tekniska Universitet, Arkkitehtuurin laitos, Julkaisu 12. 2014.

MATERIAL PÅ WEBBEN

KeyRing Living Network www.keyring.org

Facebook. Nappi naapuri.
www.facebook.com/Nappinaapuri

Neighbourhood Networks
www.neighbourhoodnetworks.org

Project for Public Spaces. Place making and walkability. www.pps.org/blog/tag/walkability

Speck, Jeff. The walkable city. on.ted.com/Speck

SLUTORD

Att planera bostadsnätverk i form av gemensam utveckling är ett nytt sätt att utveckla och producera service. Bostadsnätverket planeras tillsammans med de kommande invånarna. Planeringen är en process där idéer och lösningar som inte fungerar bearbetas under processens gång. För att hitta en optimal nätverkslösning krävs försök och tid och att man drar nytta av erfarenheterna från tidigare lösningar.

En utmaning vid planeringen av boende för grupper med särskilda behov har varit alltför ensidiga lösningar. Särskilt för personer med utvecklingsstörning har alternativet vanligen varit gruppboende. När enskilda bostäder anskaffas bör serviceproduktionen planeras så att alla får tillräckligt med stöd och kostnaderna för servicen är måttliga.

Genom boendenätverk strävar man efter att erbjuda invånarna fler alternativ. Målet är att också de personer som vanligen bor i gruppboenden med stöd dygnet runt ska kunna bo i egen bostad tack vare det stöd som nätverket erbjuder.

I modellen med bostadsnätverk ligger bostäderna i vanliga bostadsområden och den närservice som är avsedd för alla kommuninvånare utnyttjas maximalt. På så sätt strävar man efter att använda

specialservice bara när närservicen inte räcker till.

Modellen med bostadsnätverk förutsätter att serviceproduktionen förnyas. Planeringen av servicen i nätverket bör utgå från invånarnas behov, inte från hur service i vanliga fall ordnas.

Invånarna i samma nätverk kan få service av olika serviceproducenter och utnyttja nätverkets stöd på olika sätt. Nätverket ger invånarna möjlighet till kamrattstöd och gemenskap exempelvis via stödpunkterna.

Nytan med bostadsnätverk syns redan i pilotkommunernas erfarenheter av projektet Arjen keskiössä. Modellen för gemensam utveckling av bostadsnätverk är till hjälp när man vill planera bostäder och service utifrån invånarnas behov och förnya det traditionella sättet att ordna service för grupper med särskilda behov.

Bostadsnätverket är ett koncept som kan anpassas för att förbättra boendet och servicen för många olika grupper. Med hjälp av modellen för gemensam utveckling av bostadsnätverk kan man skraddarsy lösningar för exempelvis rehabiliteringsklienter inom mental- eller missbrukarvården och ungdomar som löper risk för utslagning. Lösningarna i ett bostadsnätverk stöder gemenskap och ger därmed bättre livskvalitet.

Vid planeringen av bostadsnätverket beaktas invånarnas behov och utbudet i bostadsområdet.

ORDLISTA

Boende

Boende består av en bostad, tillräcklig service, människorelationer och meningsfull sysselsättning.

Boendeprogrammet för personer med utvecklingsstörning (KEHAS)

Målet med Boendeprogrammet för personer med utvecklingsstörning är att erbjuda personer med utvecklingsstörning bostäder som motsvarar deras individuella behov när de flyttar från en institution eller sitt barndomshem. Målet är att institutionsboendet ska upphöra senast år 2020. Boendet och servicen ska ordnas i vanliga bostadsområden och vanliga bostäder. För att institutionsboendet ska kunna läggas ner bör närsamhället och servicen utvecklas. Programmets mål har utstakats i statsrådets principbeslut (2010, 2012).

Bostadsnätverk

Med ett bostadsnätverk avses en helhet av bostäder, service och sociala nätverk inom samma bostadsområde.

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning betonar att personer med funktionsnedsättning har rätt att bo i närsamhället och besluta i frågor som gäller deras boende. En person med funktionsnedsättning har rätt att välja var och med vem hen bor. De medlemsländer som har undertecknat konventionen är skyldiga att erbjuda tillgängligt boende.

Gemensam utveckling

Gemensam utveckling innebär att en lösning eller tjänst utvecklas tillsammans med de kommande användarna. Genom gemensam utveckling kan man eftersträva nya servicemodeller över sektor-

gränserna, nya slags partnerskap, utnyttjande av teknologi, ny arbetsfördelning och större kunskap. Begreppet kommer från utvecklande arbetsstudier. Dess engelska motsvarighet är co-creation eller co-production.

Innovation

Med en innovation avses en ny eller klart bättre produkt, process, tjänst eller uppfinning. En idé är ännu inte en innovation. För att en innovation ska skapas förutsätts ofta dialog och samutveckling. Innovationer kan indelas i progressiva innovationer (förbättringar av nuvarande produkter, tjänster och arbetsmodeller) och radikala innovationer (skapar nya marknader och tvingar fram nytt tänkande).

Närsamhälle

Närsamhälle består av de livsmiljöer och sociala nätverk som en person har betydelsefulla kopplingar till. Till närsamhället hör till exempel personens revir i hemmet, på arbetet och på fritiden samt den service som personen anlitar. Också naturen är en del av närsamhället.

Tillgänglighet

Tillgänglighet innebär att alla medborgare kan delta i olika samhällsfunktioner, arbete, hobbyer, kultur och studier. Det innebär att servicen är lätt att nå, redskapen är lätta att använda, informationen är begriplig och alla har möjlighet att delta i beslutsfattande som gäller dem själva. En tillgänglig miljö eller byggnad lämpar sig för alla. Alla rum i en tillgänglig byggnad är lätta att nå och använda. En tillgänglig kollektivtrafik består av fordon, hållplatser och stationer som alla kan använda.

En tjänst eller produkt är tillgänglig om det är lätt för alla att använda den. Tillgänglig information är tydlig och ändamålsenlig för alla mottagare.

BILAGOR

Bilaga 1. Kostnadsspecifikation genom klientexempel från bostadsnätverk i Åbo

Nuvarande situation:

Exempel 1. Tolv personer flyttar från institutionsvård till bostadsnätverkets Rokkikoti. För närvarande betalar kommunen 203 euro/dag för institutionsvård, inklusive arbets- och dagverksamhet samt hela uppehållet. Klientavgiften för institutionsvården är 80 procent av folkpensionen, som i regel är klienternas inkomstkälla.

Framtid:

Exempel 1: Till den kommande dygnetruntboendeservicen i bostadsnätverket flyttar 12 klienter, för vilka kommunen betalar 120 euro/dygn. Varje person som anlitar boendeservicen betalar 526 euro i hyra (FPA:s maximala stöd, ingen klient betalar mer än stödet från FPA). För arbets- och dagverksamheten för 12 personer betalar kunden 69 euro/person/dag. Partiellt uppehälle erbjuds de klienter som har behov av detta. Priset för partiellt uppehälle är 0–54 euro/månad. Också livsmedelskostnaderna varierar från klient till klient. Klienterna betalar för de måltider som de äter/beställer.

Prisskillnaden mellan institutionsvård och bo-

endeservice är följande: institutionsvård 203 euro/klient/dag och boendeservice 189 euro/klient/dag. För tolv klienter blir kommunens kostnader följande: institutionsvård 876 960 euro/år för 12 klienter och boendeservice 816 480 euro/år för 12 klienter. Skillnaden är alltså 60 480 euro/år.

Exempel 2. Från en boendeenhet (120 euro/dygn + 69 euro/dygn för arbets- och dagverksamhet) flyttar sex klienter till en egen bostad utan nat- tövervakning i bostadsnätverkets andra zon (96 euro/dygn + 69 euro/dygn för arbets- och dagverksamhet). För sex klienter blir kommunens kostnader följande: dygnetruntboendeservice 408 240 euro/år och stödboende i nätverket 356 400 euro/år. Skillnaden är alltså 51 840 euro/år.

Exempel 3. Från bostadsnätverkets andra zon (96 euro/dygn + 69 euro/dygn för arbets- och dagverksamhet) flyttar två klienter till nätverkets yttre zon (71 euro/dygn + 69 euro/dygn för arbets- och dagverksamhet). För två klienter är kostnaderna i andra zonen 1 18 800 euro/år och i den yttre zonen 100 800 euro/år. Skillnaden är alltså 18 000 euro/år.

Bilaga 2. Kostnadsspecifikation genom klientexempel från bostadsnätverk i Kotka

Klient 1: Flytt från institution till öppenvård

KOSTNADSSPECIFIKATION

BOENDE (INSTITUTION) 2014			BOENDE I SAARIHOVI			
Kommunen betalar för institutionsvård / dygn	Kommunen betalar för dag- eller arbetsverksamhet / dag	Klienten betalar för fullt uppehålle vid institutionsvård / dygn	Kommunen betalar för boendeservice / dygn (enligt gällande prislista)	Dagverksamhet (6 h), med personlig assistans	Klienten betalar för partiellt uppehålle + livsmedel inom öppenvården / dygn	Klienten betalar hyra (förmodad hyra i planeringsskedet)
470 eur	0 eur	26,70 eur	290 eur	22 eur x 6 = 132 eur	5,40 eur	580 eur/mån

Nuvarande situation

Klienten bor på institution. Kostnaderna för institutionsvård är 470 euro/dygn. Priset omfattar alla kostnader, eftersom det gäller institutionsvård. Klienten betalar klientavgiften för fullt uppehålle, det vill säga 26,70 euro/dygn.

Framtid

I bostadsnätverket bor klienten i en egen bostad, där hen behöver få tillräckligt mycket stöd och handledning. Enligt det nuvarande kommunpriset är kostnaden 290 euro/dygn. Dessutom medför dagverksamheten kostnader på 132 euro/dygn för sex timmar. Dagverksamheten skräddarsys som service med personlig assistent. Klientens måltidsavgift är 5,40 euro/dygn och hyran 580 euro/månad. Klienten får bostadsbidrag från FPA.

Klient 2: Flytt från barndomshem till öppenvård

KOSTNADSSPECIFIKATION

BOENDE (ÖPPENVÅRD) 2014				BOENDE I SAARIHOVI			
Kommunen betalar för boendeservice (15 d/mån i korttidsvård)	Kommunen betalar för arbetsverksamhet / dag	Klienten betalar för uppehålle och livsmedel inom öppenvården	Klienten betalar hyra	Kommunen betalar för boendeservice / dygn	Kommunen betalar för arbets- och dagverksamhet / dag	Klienten betalar för måltider	Klienten betalar hyra (förmodad hyra i planeringsskedet)
175 eur	-	2,3 eur/dygn	90,75 eur/mån	290 eur	157 eur	5,40 eur/mån	580 eur/mån

Nuvarande situation

Klienten bor hemma, men använder tillfällig vård 15 dagar/månad. Priset för boendeservicen är 175 euro/dygn. Klienten betalar hyra 90,75 euro/månad under den tillfälliga vården och livsmedelsavgifter i genomsnitt 2,30 euro/dygn. Den närstående får för tillfället 256,49 euro/månad i stöd för närståendevård.

Framtid

I bostadsnätverket bor klienten i en egen bostad, där hen behöver få tillräckligt mycket stöd och handledning. Enligt det nuvarande kommunpriset kostar boendeservicen 290 euro/dygn. Dessutom deltar klienten i arbets- och dagverksamhet, som kostar 157 euro/dygn. Klientens måltidsavgift är 5,40 euro/dygn och hyran 580 euro/månad. Klienten får bostadsbidrag från FPA.

Klient 3: Flytt från gruppboende till egen bostad

KOSTNADSSPECIFIKATION

BOENDE (ÖPPENVÅRD) 2014				BOENDE I EGEN BOSTAD 2015			
Kommunen betalar för boende-service / dygn	Kommunen betalar för arbetsverksamhet /dag	Klienten betalar för uppehålle och livs-medel inom öppenvården	Klienten betalar hyra	Kommunen betalar för boende-service / dygn	Kommunen betalar för arbetsverksamhet / dag	Klienten betalar för måltider	Klienten betalar hyra (förmodad hyra i planeringsskedet)
57 eur	30,88 eur	7,33 eur	332 eur/mån	46 eur	31 eur	2 eur	580 eur/mån

Nuvarande situation

Klienten bor i en gruppboende som kostar 57 euro/dygn. Kostnaderna för arbetsverksamhet är 30,88 euro/dygn. Klienten betalar 7,33 euro/dygn för uppehålle och 332 euro/månad i hyra.

Framtid

I bostadsnätverket bor klienten i en egen bostad, där serviceavgiften för öppenvård är 46 euro/månad. För klienten är denna service gratis. Personen deltar i arbetsverksamhet, som kostar 31 euro/dygn. Klientens måltidsavgift är 2 euro/dygn och hyran 580 euro/månad. Klienten får bostadsbidrag från FPA.

Arjen KESKIÖSSÄ

ara

Finansierings- och
utvecklingscentralen
för boendet

Kehitysvammaliitto